

zanima precej v večji meri, kako sodijo Hrvatje o naši literaturi in umetnosti. „Vsak berač svojo malho hvali“ — če pa bo pohvalil tujo, bo ta hvala tem več zalegla. Ne bojmo se pri tem izreči tudi kako pikro, odkritosrčno besedo: način, kako jo homo prenesli, bo nekako merilo za našo kulturno zrelost. In da smo kulturno zreli, o tem smo vendar tako zelo prepričani. Kaj ne, da? — Naravnost krivico pa nam je storil A. Milčinić s pavšalno, lahkomišlino trditvijo, ki jo je izrekel v drugem stavku. Eden prvih res „jugoslovanskih“ aktov naše vlade je bil oni, s katerim se je vsem našim tiskarjem že v sredi decembra 1918 (!) naložilo, da morajo pošiljati vse svoje publikacije vseučiliški knjižnici v Zagrebu in narodni knjižnici v Beogradu. Tam v vseučiliški knjižnici v Zagrebu si lahko hrvaški literatje — v Zagrebu je celokupno literatstvo zbrano! — pogledajo naše publikacije in se informirajo „o književnim i umjetničkim prilikama... kod Slovenaca“. Državna licejska knjižnica v Ljubljani, centralna slovenska knjižnica, pa iz Hrvatske do danes še ni dobila niti — papirčka. Da bi bila, taka reciprociteta lep akt kurtoazije in da je ta reciprociteta že od srede julija 1919 z odlokom ministrstva za notranje zadeve tudi formalno izrečena, tega si tukaj že skoro ne upam zapisati. — Medice, cura te ipsum!

Državno in kulturno jedinstvo je oni veliki problem, ki giblje danes toliko umnih peres, ki res da večkrat pišejo brez dovojnega poznavanja preteklosti, v kateri vendar korenini vsa naša kultura, kar je imamo, kakor tudi brez pravega poznavanja kulturnega kapitala in razvojnih sil, ki so nam na razpolago in ki bi jih trebalo samo uravnati v pravo smer ali jih vsaj ne ovirati.

Umevno je, da stoji pri teh rečeh v ospredju jezik, kot najjasnejši izraz in gibalno kulture in da se toliko govori in piše o jezikovnem prašanju — kakor da smo v stari Avstriji* — dasi je v administrativni praksi že davno rešeno in kakor se je videlo, brez kakega nasprotovanja. A. Belić, profesor univerze v Beogradu, poroča v svojem spisku „L'avenir des langues dans la Péninsule Balkanique“ (Paris, 1919) o knjigi pariškega slavista in primerjajočega filologa A. Meilleta „Les langues dans l'Europe nouvelle“ (Paris, Payot, 1918) in posebe o stališču, ki ga je v njej zavzel Meillet glede macedonščine. Strinja se z njim v tem, da se macedonščina ne sme povzdigniti v književni jezik, ampak da morajo Macedonci prevzeti srbohrvaščino. Ne strinja pa se z njim v tem, da naj Slovenci sprejmemo srbohrvaščino za književni jezik, kar bi po Meilletovem za nas ne imelo nobenih težkoč. Iz Belićevih besed — knjige same nimam pri rokah — posnemam, da želi Meillet to od nas zaradi tega, ker je človek, „qui regrette le morcellement des langues européennes“ in ki „désire, autant que possible, réduire leur très grand nombre“. Meillet je daleč znan kot znamenit filolog in pač dobro ve, da mora filolog jezikovnim dejstvom mirno, hladnokrvno gledati v oči in da pred njimi ni mesta za kako „obžalovanje“ ali kake — „želje“. Belić pravi, da je za sedaj dovolj, če se med seboj razumemo, vse drugo treba prepustiti bodočnosti. Ta bo ustvarila enotno civilizacijo v vsej Jugoslaviji in ta enotnost bo ustvarila tudi svoj enotni jezikovni izraz.

Praktične nasvete, kako bi se pospešilo „Jugoslovensko jedinstvo“, podaja pod tem naslovom N. Bulić, profesor beograjske univerze („Jugoslavenska Njiva“, 1920, 22—24). Slovenščina mu je „jedan dijalekat srpsko-hrvatskog jezika“, v

* Nekoliko drugače je vendar: stara Avstrija je razlikovala „kulturne“ in „nekulturne“ jezike, mi razlikujemo „jezik“ in — narečje!

principu sodi glede bodočnosti kakor Belić, vendar pa podaja praktične predloge, kako se naj ta razvoj pospeši: „Što mi želimo, to je da svi Južni Sloveni znaju oba jugoslovenska jezika, slovenački i srpsko-hrvatski. Sredstvo, kojim će se to postići, neka, u glavnom, bude knjiga i škola: osnovna, srednja i viša. U svima tim školama, po celom našem kraljevstvu, bez ikakvog izuzetka, treba da se uči i onaj naš jezik, koji se u tom kraju ne govori. U nižim školama bi se naučili prvi elementi; i to bi bila velika dobit. U srednjoj školi, Srbin i Hrvat morao bi temeljito savladati slovenački, a Slovenac srpskohrvatski.“ Ta zahteva je daleč pretirana, posebno gledé nižje šole, pisec očividno nima pojma o njenih nalogah in njenem namenu. Hvalimo Boga, če se bo Macedonec v ljudski šoli poleg mnogih drugih reči naučil vsaj srbohrvaščine in bodimo zadovoljni, če si bo v srednji šoli pridobil vsaj pasivno znanje slovenščine in če bo to znanje res tudi uporabljal. Isto velja mutatis mutandis za vse druge pokrajine!

Da se naj državni uradniki po vsej kraljevini „premešajo“, tudi ni srečna misel — če bo kak Slovenec političen uradnik v Vranju, se bo res naučil srbohrvaščine (najprej se bo moral naučiti dijalekta „Ivkove slave“), zelo dvomljivo pa je, da se bodo ljudje od njega naučili slovenščine, kar pisec pričakuje. Ne gledé na to, da potrebujemo v današnjih časih v državnih službah ljudi, ki dobro poznajo svojo okolico in njeno dušo!

Nasvet, da naj se v svrhu jezikovnega spoznavanja „u stotinama hiljada“ natisnejo najboljša jugoslovanska književna dela in razdele med nas zastonj ali po zelo nizki ceni, je danes praktično neizvršljiv. Kar danes izide srpskih knjig, so nam Slovencem in Hrvatom zaradi valute predrage, glede naših knjig med Srbi pa razmere danes menda niso bistveno različne od onih, ki jih kaže uradna statistika srbske narodne knjižnice v Beogradu, priobčena v „Godišnjaku srpske kraljevske akademije“ od leta 1910. naprej! To, kar si v svojem lepem idealizmu želi pisec — in kar si odkrito želimo mi vsi! — se po tej poti, ki jo on nasvetuje, ne bo zgodilo „u najkrajšem roku“. Idealizem, in celo najlepši, sam zase, je brez poznavanja faktičnih razmer, dejstev in razpoloženja (o katerem pa tukaj niti ne govorimo!) slab vodnik! Lahko sicer kaže cilj, toda edino znanje je, ki kaže metodo dela, uspešno pot do cilja.

NOVE KNJIGE.

Uredništvo je prejelo v oceno sledeče knjige (z * označene so natisnjene v cirilici):

Bartulović, Niko. Kuga. Drama u tri čina. Zagreb. Ign. Granitz. 1919. 104 str. 13 K.

* **Bergson, Henri.** O smehu. Esej o značenju smešnoga. Preveo S. Džamonja. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. 147 str. 5 d.

Capuder, Karl. Naša država. Zemljepisni pregled s statističnimi tabelami. Maribor. Cirilova tiskarna. 1919. 3-50 K. (Cirilova knjižnica 1.)

* **Car i revolucija.** [Napisali] Dimitrije Merežkovski. Zinaida Hipius. Dimitrije Filozofov. Preveo Djordje Pejanović. Beograd-Sarajevo. I. Dj. Djurdjević. 1919. 229 str. 4 d.